

ÇAĞDAŞ ZİHİN FELSEFESİ TARTIŞMALARI

ÖZGÜÇ GÜVEN

VakıfBank Kültür Yayınları: 0289
Felsefe: 025

ÇAĞDAŞ ZİHİN FELSEFESİ
TARTIŞMALARI
ÖZGÜÇ GÜVEN

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Kitap Editörü
Egemen Seyfettin Kuşcu

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Çağla Özcan

VakıfBank Kültür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023

ISBN 978-625-6385-25-2

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Aralık 2023

ÇAĞDAŞ
ZİHİN FELSEFESİ
TARTIŞMALARI

ÖZGÜÇ GÜVEN

ÖZGÜÇ GÜVEN

Özgüç Güven, Yıldız Teknik Üniversitesi Matematik Mühendisliği Bölümü'nden mezun olduktan sonra yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans tezi "Genç Kant'ın Bilgi ve Bilim Anlayışı", doktora tezi ise "Kant, Frege ve Bolzano'da A Priorilik Sorunu" başlığını taşır. Başlıca ilgi alanları matematik felsefesi, Kant, mantık felsefesi ve zihin felsefesidir. İnsancıl Felsefe Çevresi ile Mantık Derneği kurucu üyelerindedir. Hâlen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	11
Önsöz	15
Giriş	17
Felsefi Bir Sorun Olarak Zihin	18
Descartes'ın Sahnesi	21

1. BÖLÜM

ERKEN DÖNEM İKİCİLİK KARŞITI YAKLAŞIMLAR

Davranışçılık	33
Çağdaş Davranışçılık	41
Tekçi Yaklaşımlar	43
Ullin Thomas Place	44
John Jamieson Carswell Smart	48
Donald Davidson	52
İşlevselcilik	59
Bilgi İşlemsel İşlevselcilik	62
Nedensel İşlevselcilik	69
Hilary Putnam'ın Dönüşü ve Eleştiriler	79

2. BÖLÜM

BİLİNÇ

Bilincin Özellikleri	83
Sinir Bilim Açısında Bilinç	87
Francis Crick ve Christof Koch	95
Bütünsel Çalışma Alanı	97
Bernard Baars	97
Stanislas Dehaene	101

Yinelenen İşleme Kuramı	105
Üst Düzey Bilinç Kuramı	110
Ned Block	114

3. BÖLÜM

YENİ İKİCİLİK

Nitelceler	123
Saul Kripke ve Kiplik Uslamlaması Aracılığıyla İkilik	134
Thomas Nagel ve ... Gibi Bir Şey Olmak?	140
Joseph Levine ve Açıklayıcı Gedik	143
David J. Chalmers ve Zor Sorun	147
Franck Jackson ve Bilgi Uslamlaması	154
Colin McGinn ve Bilişsel Kapalılık	157
Zombi Varsayımı	160

4. BÖLÜM

PANPSİZİZM

Bertrand Russell	171
David Chalmers	173
Gregg Rosenberg	175
William Seager	179
David Ray Griffin	181
Timothy Sprigge	185
Thomas Nagel	187
Eleştiriler	189

5. BÖLÜM
YENİ FİZİKSELÇİLİK

Patricia Churchland ve Nöro-Felsefe	195
Paul Churchland	201
Giulio Tononi ve Bütünleşik Veri Kuramı	209
Valerie Gray Hardcastle	215
Üst Gelen Olarak Zihin Durumları	217
Daniel Dennett ve Çoklu Taslaklar Olarak Bilinç	226
Thomas Metzinger ve Fenomenal Benlik Modeli	234
Roger Penrose	240
Nicholas Humphrey ve Bilincin Bulunuşu	248
Francisco Varela	259

6. BÖLÜM
SONUÇ VE TARTIŞMA

Fiziksel Olanın Belirsizliği?	274
Fenomenal Yanlar Aşılabilir Engeller mi?	280
Kiplik Uslamlaması ve Düşünülebilirlik	285
Zor Sorun	290
Kaynakça	295
Dizin	307

*Mesleđini vicdan, onur ve iyi hekimlik ilkelerini gözeterek
sürdüren Dursun Buğra'ya minnetle...*

SUNUŞ

Çağdaş Felsefe Tartışmaları dizisi 2019'lara geri giden ortak bir düşün ürünü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden arkadaşlar olarak gündelik konuşmalarımızda beliren bir düş. Bu konuşmalarda ilgilendiğimiz güncel felsefe sorunlarını birbirimize anlatırken birlikte bir kitap hazırlama düşüncesi de ortaya çıktı. Felsefenin temel disiplinlerindeki güncel tartışmaları ana hatlarıyla okuyucularla buluşturacak bir kitap... Bölüm dışından arkadaşlarımıza da konuyu açıp destek alınca işe koyulduk. İlk tasarımız son elli yılın felsefe tartışmalarını tek bir kitapta bir araya getirmektir. Türkçe literatürdeki eksiklerin olabildiğince giderilmesi gözettiğimiz bir kaygıydı. Yazarlar çalışmalarını olgunlaştırdıkça eldeki birikimin tek bir kitabın boyutlarını aşar nitelikte olduğu anladık. Yazarların ortak kararı ve yayınevinin de desteğiyle çalışma tek bir kitap yerine ayrı ayrı kitaplardan oluşan bu seriye evrildi.

Kitap içerikleri güncel felsefeyi ele almak ve tartışmaları Türkçe literatüre taşımak amacıyla planlandı. Seriyi son zamanlarda yayınlanan diğer çağdaş felsefeyle ilgili çalışmalardan ayıran yan ise öteki çalışmaların genellikle çeviri ya da ortak planlanma süreçlerinden geçmemiş bireysel çalışmalar olmalarıdır. *Çağdaş Felsefe Tartışmaları* dizisi ise güncel felsefe sorunlarına bütünlüklü bir bakış sunan özgün eserlerden meydana gelmektedir. Bu bakımdan güncel felsefenin pek çok disiplinini kapsayan bütünlüklü bir kaynak olarak Türkçe felsefe birikimine katkı sunmaktadır.

Çağdaş Felsefe Tartışmaları dizisiyle ilgili vurgulamamız gereken bir başka nokta çalışmanın bir dayanışma pratiği olmasıdır. Felsefenin birlikte yapılan bir etkinlik olmasına karşın Türkiye’de eksikliğini duyumsadığımız durumlardan biri felsefecilerin bir araya gelerek üretim yapmalarıdır. Dizi, birlikte üretim yapmanın önündeki pratik engellerin aşılabilir olduğunun, ortaklaşa felsefe yapılabileceğinin somut göstergesidir.

İlk taslak metinlerden basım aşamasına gelinceye kadar pandemiye kapsayan üç yıl geçti. Bu üç yıl boyunca metinler genişledi, zamanla yeni içerikler eklendi. Süreç içerisinde yazarlarla görüşmelerimiz sürdü. Olanaklar çerçevesinde kimi zaman çevrimiçi, kimi zaman yüz yüze görüşmelerle içerikler hakkında karşılıklı değerlendirmeleri sürdürdük. Söz konusu görüşmeler verimli tartışmaların yanı sıra, birlikte üretim yapma keyfine varmanın tanıklığıyla geçti. Bu bağlamda dizideki yazarların her birine bize sundukları eleştiri olanakları, karşılıklı düşünce alışverişine dayalı uzayan tartışma süreçleri boyunca gösterdikleri hoşgörü ve sabırla birlikte çalışma, felsefe yapma fırsatı sundukları için teşekkür ediyoruz.

Çağdaş Felsefe Tartışmaları dizisi hem felsefe öğrencilerinin güncel felsefeyle tanışıklığını sağlama hem de akademik çalışmalarda çerçeve sunacak bir başvuru kaynağı olma niteliğindedir. Serideki her bir kitap ilgili alanın güncel sorunlarını tanıtmalarının yanı sıra belirli bir konu bağlamında yazarının kendine özgü sorununu da ortaya koyan bir çerçevede yazılmıştır. Bu bakımdan güncel sorunları hem betimleyen hem de bu sorunlar hakkında savlar öne süren bir konumdadır.

Kitapların basımını üstlenen Vakıfbank Kültür Yayınları çalışanlarına, özellikle her aşamada hiçbir desteği esirgemeyen Sayın Halit Çelikyön’e, basımda emeği geçenlere ve

elbette dizi yazarlarına en içten dileklerimizle teşekkürü borç biliriz.

Dizi Editörleri
Egemen Seyfettin KUŞCU
Özgüç GÜVEN

ÖNSÖZ

Çağdaş felsefe tartışmaları hakkında ortaklaşa hazırlayacağımız bir kitapta zihin felsefesi bölümü olarak tasarlanan bu çalışma diğer bölümler gibi bağımsız bir kitaba evrildi. İnsan zihnini konuşmaya başlayabileceğimiz yerlerden biri de işte tam burası. İnsan, zihni aracılığıyla ortak ereklerde buluşup tasarılarını gerçekleştirebilen bir varlık... Bir iç dünyası olan ve başka iç dünyalarla bir araya gelip yaşadığı gerçekliği dönüştürebilen türde bir varlık... İnsanı özel kılan zihni, tüm tarihsel birikimi ve başarılarıyla her an yanı başımızda. İnsanın tüm yaşama ve anlama dünyası zihni aracılığıyla var. Bu nedenle insanın ya da başka canlıların nasıl olup da bir iç dünyaları olabildiği, çok uzun zamandır felsefenin, yakın zamanlarda ise doğa bilimleri ile bilgisayar bilimlerinin anlamaya çalıştığı bir durum.

Bu çalışma son elli yılda zihne ilişkin öne çıkan tartışmaları serimlemek amacıyla yazıldı. Bir yandan kapsamlı olmasına özen gösterildi diğer yandan ise tartışmalarda kaybolmamak adına düşünürler olabildiğince özlü biçimde anlatılmaya çalışıldı. Ele alınan her bir düşünür öne çıktığı en az bir temel çalışması üstünden betimlendi. Düşünürün kendine özgü konumunu ayırt edecek biçimde, kavramları, temel öncülleri ve ulaştığı sonuçların açık kılınmasına özellikle çabalandı. Bununla birlikte her bir düşünürün ne türden eleştirilerle karşılandığına da olabildiğince yer verildi.

Kitap yoluyla zihin felsefesinin çağdaş söz varlığını Türkçeye aktarmaya çalışmak içinse ayrıca özen gösterildi. Her birim

terimin içerik kaybına uğramadan Türkçenin söyleyiş özelliklerine göre nasıl çevrilebileceğine kafa yoruldu. Söyleyiş birliği olması açısından, olabildiğince başka Türkçe eserlerdeki kullanımlar da göz önünde tutuldu.

Kitap çalışması salgın döneminin tatsız koşullarında başladı. Salgın yetmezmiş gibi ortaya çıkan hırpalayıcı sağlık sorunuyla kesintiye uğradı. Aydınlığa çıkış sonrası yoğun bir emekle tamamlandı. Bu emek eşim Seda Güven'in özverili tutumu ve çocuklarım Doğa Sezgi ve Umut Boran'ın ışıltısı olmasaydı ortaya konulamazdı. İnsan zorlu koşullarda kalsa da umut var! Üstelik ne mutlu ki başka insanların parıltısı umudunu büyütüyor. Öteki zihinlerde iyiliği, yardım severliği, yüce gönüllülüğü bulabiliyor. Sağlık sorunları yaşadığım sırada Dursun Buğra, Nilgün ve Mustafa Bozbuğa, Nuray Küçükler Kuşcu ve Deniz Küçükler Çelik'in uzattığı eller olmasaydı bu kitap yazılamazdı. Onlara içtenlikle teşekkür ederim. Değerli katkı ve değerlendirmeleriyle çalışmanın editörlüğünü üstlenen yol arkadaşım Egemen Kuşcu'ya ve yardımlarından ötürü Çağla Özcan'a, yabancı terimlerin Türkçeleştirilmesindeki katkılarından dolayı Ekin Öyken'e ve yayım sürecindeki kolaylaştırıcı tutumundan dolayı Halit Çelikyön'e teşekkürü borç bilirim. Dilerim okuyucuyla bağ kurabilen, düşünceyi çoğaltan, daha güzel bir dünya tasarısına katkı sağlayan bir eser ortaya çıkmıştır.